

Intelekt na rozhraní vekov a svetov – František J. Turček

*An intellect at the turn of ages and on boundaries of world orbits –
František J. Turček*

Dilema pamätníka

Poznal som ho v priebehu prvých 15 rokov mojej profesnej dráhy zoológa a ostatných 15 naplno tvorivých akademických rokov F. J. Turčeka (FJT), uznaného zoológa a ekológa aspoň nášho stredo-východoeurópskeho formátu. Čo by bolo treba o živote a diele FJT povedať a napísať, čo ešte nebolo uverejnené v dvoch zborníkoch vydaných na jeho pamiatku (Sládek 1992, 1993) ale aj v ďalších desiatkach personálií v zahraničí či u nás, dokonca excerpovaných z Turčekovej korešpondencie (Keve 1978, Pinowski 1986, Stollmann 1992)? O žiadnom zoológovi – ekológovi sa na Slovensku v dobrom toľko nenapísalo ako o Turčekovi. O žiadnom – a to našim zdôrazniť – vrátane mnohých univerzitných či akademických modiel často na vysokých politicko-spoločenských piedestáloch, našiel často však pochybných kvalít. V siedmych krajinách sveta vrátane Indie, Spojených štátov vyšlo tlačou cez 50 Turčekových personálií (vrátane hesiel v lexikónoch a biografických prehľadoch) a z centeniálneho výročia narodenia k tomu pribudne tiež niekoľko laudácií. Tento evidentný fakt nezvyčajne výrazne pretrvávajúcej postumus, lepšie povedané pietnej popularity musel mať svoje príčiny, teda okrem tej všeobecne známej skutočnosti, že v generácii jeho súčasníkov takmer nenájdeme biológa takého formátu. Ešte prežívajúcim pamätníkom je tiež dobre známe, že faktá zo spoločenského po-

zadia vtedajších modiel vedy boli často ukryté za hradbami trebárs strojenej – ja tomu vravím okravatovanej – okázalosti, inokedy virtuálneho politického vplyvu či moci v rámci vlastného odborného, spravidla uzurpovaného úložiska dakedy aj pavedeckého odpadu. Také niečo sme naposledy ani nie tak veľmi dávno – naposledy pred 25 rokmi ešte zaznamenali na nie jednom z nemenovaných biologických ústavov SAV.

Na druhej strane FJT vôbec nič nepotreboval skrývať o svojom privátnom pozadí, o svojich ambíciách, o sukcesoch vo svojich profesných snaženiach v priebehu celoživotného diela, ale ani o nezdaroch a sklamaníach, aké sa zákonite pritrafia tomu, kto tvorivo pracuje a usiluje o niečo nové, o niečo lepšie či exaktnejšie. O reáliách daktorých mojich či našich princípálov trebárs z mojej pohnutej vedecko-pedagogickej dráhy – či čoho vlastne – sa dodnes napríklad nevie, že ako, na základe čoho, akými konexiami sa dostali a deštruovali pri riadení im zverených vedeckých inštitúcií. Na druhej strane publikované faktá, portfeuille, vrátane excerpí korešpondencie Turčeka s kolegami v zahraničí – odkrývajú jeho *lifetory* ako otvorenú nahusto popísanú knihu bez vynechaných bielych a či aj zatretých odstavcov. Vie sa, že neukončil žiadnu strednú školu, že prešiel pestrým zoznamom rôznych krátkodobých zamestnaní, kým sa na neho neusmialo trošku aj šťastie a vďaka svojim cieľavedome nadobudnutým vedomostiam, zručnostiam a schopnostiam využil šancu zakot-

Poznámka: Prednesené na konferencii „FJT 100“, venovanej 100-ročnému jubileu narodenia F. J. Turčeka a konanej v dňoch 11. – 12. decembra 2015 vo Zvolene.

viť v takzvanom lesníckom výskume. A znalci tohto remesla si určite domyslia koľko terénnej roboty, korešpondovania a zháňania študovanej literatúry, publikovania prvotín, autodidaktného štúdia západných jazykov stálo mladého (30 ročného) v podstate amatéra – ornitológa aby obstál požadovaným nárokom vedeckého bádania a tvorenia koncepcie zmysluplnej aktivity rezortného výskumného pracoviska.

Životné a historické rozhrania

Hovoríme preto o vekoch a svetoch, lebo pomery, podmienky a udalosti toho časopriestoru do ktorého sa F. J. Turček narodil, tie formovali jeho osobnosť ako človeka a vedca. Aby sme to pochopili, pripomeňme si geografické a spoločenské milieum, prostredie v ktorom sa socializoval a vzdelával. Narodil sa do bilingválneho rodinného a komunitného prostredia na slovensko-maďarskom etnickom rozhraní vojnou sužovaného Uhorska – vtedy zrovna súčasťou c.k. monarchie. Jedno mu dávalo jeho binárnú identitu, preto dôverne poznal rub aj líc tej istej mince. Vyznával, že najlacnejším druhom hrdosti je hrdosť národná. Prezrádza totiž o tom, kto je ňou ovládaný, že trpí nedostatkom individuálnych vlastností, na ktoré by mohol byť hrdý – inak by nesiahal po ničom, čo má spoločné s toľkými miliónmi a preto každý hlupák, ktorý nemá na svete nič, na čo by mohol byť hrdý, siaha po národe ako poslednom prostriedku, aby vôbec mohol byť na čosi hrdý. Turčeka by nikto a nikdy nebol dostal do zástupu etnicky alebo sociálne motivovaných *warrior's dances*, nacionalizmom či sociálnou tenziou podnecovaných bojových tancov. Na druhej strane na jeho noblese, spôsoboch jednania s nad- či podriadenými a kolegami sa nepochybne podpísali isté pozitíva už zanikajúceho sveta hornozemskej uhorskej šľachty, Forgáchovských, Apponyiovských a Edelsheimovských revírov a komposesorátnych panstiev. Do konca života ostal každým cólom svetu otvorený demokrat s umiernenými liberálnymi zásadami a postojmi. Stalo sa neskoršie, že hovorili o ňom ako o „veľkom“ Turčekovi. Viacerí, čo sme ho poznali, sme si retrospektívne naprosto istí, že by

ho ten honosný prívlatok rozhodne nebol tešil. Už kvôli deminutívu jeho mena nie, Turček je predsa zdobnenina. A nebolo by to bývalo ani kvôli nejakému afektu akejsi pseudoskromnosti. Ako som ho vnímal, nemyslím si že bol až tak skromný, ako kronikári zavše rutinne zvýrazňujú kladné osobnostné črty v laudáciách a nekrológoch. Podľa mojej mienky bol len natoľko spoločensky taktný, že to svoje ego či zdravé sebavedomie nedával najavo pri každej núkajúcej sa príležitosti. Nakoniec v dôsledku množstva spätných väzieb, citovanosti svojich prác z celého sveta presne vnímal svoj post na kolbišti svetovej vedy, o čom svedčí pre seba vybraný citát od Ciceróna na spoločnom epitafe s manželkou Annou na štíavnickom Frauenbergskom cintoríne (cf. Sládek 1992, Sládek 2015). Bol na svoje vedecké dielo vnútorne hrdý a postoj ku všetkému, čo vďaka a napriek okolnostiam vo svojom živote dosiahol, odkázal do tej jedinej vety. Vracajúc sa k nepatričnej nálepke, rozhodne by odmietol akýkoľvek heroizujúci prívlastok, lebo bytostne neznášal spoločenskou realitou zabetónované kultúry a modly veľkých vodcov, učiteľov národa a odstupom histórie na správne miesto uložených v podstate malých bôžikov. Boli to systémové rekvizity jedného vyklbeného spoločenského poriadku, v ktorom Turček prežil polovicu svojho života a prakticky celé svoje tvorivé obdobie. Ten systém zo svojej podstaty neznášal, lebo pridúšal také nekonformné individuality, aké výrazne presahovali šedivú mlčiacu masu priemeru a podpriemeru.

Ako adolescent si hľadal svoje miesto a uplatnenie zrovna v období tej globálnej ekonomickej krízy, ktorá aj u nás likvidovala – aké boli, také boli – hodnoty minulosti a nevytvorila žiadne. Z jedného zvlčilého systému v štáte, ktorý zaplatil za splyňovanie 70-tisíc svojich občanov sa dostal už aj s rodinou vďaka alibizmu veľmoci do druhej zvlčilej spoločnosti. Kým retorzie vojnového slovenského štátu znášal ako osobnú dezilúziu a sociálny diskomfort, povojnový politický chaos dovoľujúci rapsodické vyvražďovanie a vyhnanie poldruha milióna majorite nepohodlných občanov na základe kolektívnej viny sa týkal aj jeho širšej rodiny. A na dôvažok po komunistickom puči Vítazného

februára uviazol za železnou oponou, stal sa zle-nedobre trpeným občanom tretej kategórie v systéme, ktorý si lojalitu občanov vynucoval zastrašovaním, upieraním elementárnych práv a izoláciou od ostatného sveta.

Až po dobrú polovicu Turčekovej tvorivej dráhy sa s ním vliekol ten formálny hendikep, že mocné a rozhodujúce postavičky – a to je jedno či lesníckeho či akademického sveta – ho kvalifikovali a doslova súdili nie podľa toho čo vedel, čo dokázal a vytvoril, ale že aké ornamente nosí pred a za menom. Nie, že akú váhu, aký význam, akú odozvu má čo vytvoril a napísal, ale ako to napísal a kde to vyšlo. Na dôvažok bol komunistickými lesníckymi nedoukami zo Štiavnice odsunutý do vyhnanstva (podľa pôvodného ortielu do výroby, tzn. ku krompáču). Podľa zachovaného bonmotu sa to zdôvodnilo okrem iných aj tým, „že kým na výskume jedni krvopotne lopotia, zatiaľ si Turček len vypisuje s imperialistickou cudzinou. Najvyšší čas mu to raz a navždy zatrhnúť!“ Ináč to krvopotné lopotenie pozostávalo najmä zo schôdzovania v dielenskej organizácii Komunistickej strany, Zväzu ČSSP, Revolučného odborového hnutia, Zväzu protifašistických bojovníkov a iných bohumilých organizácií, kvôli čomu lopotiacim už nezostalo času či energie (alebo oboje) na publikovanie a vedecké kontakty so zahraničím – dodávam k tomu nie s bezdôvodne veľkou dávkou malície. Nuž, – žiada sa k tomu ešte dodať, že stalo sa to v ére budovania zdanlivo beztriednej spoločnosti, kedy sa ani v akademických kruhoch nebazírovalo na publikovaní výsledkov výskumu, dokonca bolo to aj obmedzované či zakazované, aby sme nevyzrádzali tým hnusným kapitalistom a imperialistom skvelé výsledky našej vedy. Rezultáty manipulovaných a dakedy aj falzovaných výsledkov Výskumných úloh bývali utápané síce v obhajovaných Záverečných správach štátneho bádateľského plánu, tie však spravidla nečítali ani oponenti, len ich paušálne recipročne vychvaľovali a navrhovali na odmenu. Možno to pripadá aj dnes povedomé tým, čo podávajú, schvaľujú či posudzujú grantové projekty VEGA.

Self-made-man a funkcionalista

Vtedy FJT bol už v zahraničnej vedeckej obščíne dost' známy a uznávaný odborník hmyzích kalamitných škodcov lesa, avšak u nás v socialistickom Československu bol rezortnou (lesníckou) vrchnosťou šikanovaný a nepreverený ako nekonformný a politicky nespoľahlivý živel. Bol jedným z toho mála výskumných pracovníkov, snáď aj jediný na Slovensku, ktorý v povojnovom chaotickom štáte publikáciami v zahraničí slušne reprezentovali súdobý nielen rýdzo lesnícky ale aj ekologický, respektíve biocenologický výskum lesných spoločností. Nebola to teda žiadna náhoda, že peštiansky univerzitný tím Katedry zoológie prof. E. Dudicha pod vedením neskoršieho akademika Jánoša Balogha prizval Turčeka napísať kapitolu do na tú dobu priekopníckeho edičného počinu – kompendia *Lebensgemeinschaften der Landtiere* (Turček 1958). Už len samotný fakt bol mnohovranný, že z veľkého autorského kolektívu manuálu boli iba dvaja zahraniční autori a to B. Heydemann z Kielu, teda vtedajšieho Západného (!) Nemecka a jediný F. J. Turček zo sovietskeho vazalského východného bloku štátov. Na dôvažok bol komunistickými lesníckymi nedoukami odmenený tým, že ho zo Štiavnice poslali do vyhnanstva (Liptovského Hrádku a Zvolena).

S knihami „*je to ako s ľudmi: len veľmi malý počet z nich niečo aj znamená, zvyšok sa stráca v množstve*“ citoval Turček niekedy Francoisa Marie Aroueta, teda Voltaira. Dnes si už málokto uvedomuje, že dobrodenia a či kliatba takmer neobmedzeného prístupu k informáciám na internete je výdobytkom iba zopár posledných rokov (u nás). Ešte dávno pred nástupom reálneho socializmu fungoval všeobecne platný a stáročiami praxe overený princíp, že tvorivý intelekt nepozná fajront a posadnutí vedci završujú chorobné nutkanie pracovať aj v súkromí domova. Keďže odborná knižnica bola vždy aj pracovným nástrojom kantora a bádateľa, potreboval ju vlastniť a obetoval na to zo svojho privátneho rozpočtu nemalé obnosy. Turček vlastnil najnovšími západnými monografiami narvanú, legendárne bohatú súkromnú knižni-

cu a to prosím v dobe, kedy štátne výskumné ustanovizne dostávali zavše prídel devíz, teda dolárov na jeden – správne čítate – jeden titul knihy z kapitalistickej cudziny ročne. Snáď si každý domyslí, že pred érou elektronickej komunikácie bola knižnica nezastupiteľným výrobným nástrojom vedca a nie je tajomstvom, že literatúru získaval výmenou, darom od empatických kolegov a namiesto honorárov zo západnej cudziny. Kolegovia z imperialistickej cudziny boli dobre informovaní o reštrikciách za železnou oponou, mali pochopenie a vypo-máhali s čím sa len dalo. Keďže so základnou pracovnou výbavou disponoval sám, nebol by mal problém v prípade potreby (či nutnosti) meniť pracoviská. Aj on obdivoval takých kolegov, ktorých „pracovnú“ výbavu na písacom stole tvoril maximálne adresár, nádoby k čajovému rituálu, stojánok s fotografiou rodiny (prípadne vo fioku schovávaný popolník). Takí teoretici vedy si za štvrtú hodinu zbalili svoj pracovný inventár a pokračovali vo svojej „tvorivej“ činnosti na inom pracovisku (pochopiteľne za výrazne vyšší plat).

Na Slovensku Turček ako prvý publikoval (1946!), že výskum biologických entít na supraindividuálnej úrovni si nevyhnutne vyžaduje kvantitatívny prístup k bádaniu, aby sa pokúsil priblížiť k exaktným vedám a poskytovať opakovateľné výsledky. Z publikačnej praxe vnímal tú biedu v zaostalosti biologického výskumu u nás a on, ako istými modlami designovaný nedouk vypracoval veľmi potrebné a na tú dobu vynikajúce metodické príručky (Turček 1956, 1958). Už vtedy forsíroval čo dnes snáď už každý nejakú skutočne exaktnú vedu študujúci vie, že bez štatistického testovania sú závery výsledkov meraní a zratúvaní natoľko spoľahlivé, ako rozmery alebo váhy (hmotnosti) upytlačených zverov či rýb v krčmových chvastancoch či bujarých anekdotách poľovníkov a rybárov. Ešte v liste z 25. 10. 1967 píše Dr. Jánovi Pinowskému, že „*U nás (v ČSSR), bohužiaľ, ekologický smer a taktiež*

*bioenergetika a biologická produkcia sú totálne zanedbané, pracovníci sa toho boja a najväčšia chyba, samozrejme je na univerzitách kde sa toto – podobne ako matematická štatistika – ani len nespomína. Je smutné konštatovať, že zoológia na univerzitách prešlapuje na jednom mieste, tak ako pred 50 rokmi, na systematike, morfológii, faunistike...“**

Turček bol aj vizionárom v tejto oblasti, bol v obraze čo sa týkalo rozvoja elektroniky a jej možností v rozvoji informatiky (ako sa tomu vraví dnes). Za ocenenými objavmi (Nobelovou cenou – 1956 John Bardeen – tranzistor, 1955 Noyce – integrovaný obvod, 1966 prvá vrecková kalkulačka) tušil skorý nástup výpočtovej techniky s užívateľským komfortom pre nematematikov. Lebo prvý turingovsky kompletný dekadický elektrónkový kompjúter ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Computer) matematici na Princetone a na Penn Uni dávali dohromady už počas vojny, pochopiteľne aj pre projekt Manhattan. Ale kým v normálnom svete tvorili vedy o komunikácii a riadení dynamických systémov integrálnu súčasť vedeckého a technologického pokroku, zatiaľ aj u nás zúriaca sovietska leninsko-stalinistická ideológia označila kybernetiku (spolu s genetikou) za reakčné pavedy imperialistov. A tak pod hrozbou retorzii sa aj vo vazalských krajinách svetového tábora socializmu prakticky zablokovalo ich vyučovanie a vývoj ešte na ďalších 15 rokov po vojne. Nebyť predsa len výraznejšieho európskeho vývoja komerčných technológií v pokladniach supermarketov u nás (sa predsa len nerátalo) by sa bolo pravdepodobne účtovalo na abakusoch (gul’ôčkových počítačoch) ako rátali sumérovia v Mezopotámii pred tromi tisíc rokmi a na sčotoch dodnes rátajú účtovníci a predavači na teritóriu niekdajšieho Sovietskeho zväzu od Vyšného Berezného až po Vladivostok. Nakoniec ani u nás sa v biologických či ekologických vedách príliš nevyužívali matematické metódy až po 60. roky a pre triviálne aritmetické či štatistické výpočty (ešte

*) Porovnaj s Václavom (2008, Tichodroma 20: 183–189): „*Veľký problém slovenskej ornitológie... tkvie v jej súčasnom prílišnom lipnutí na faunistike a cenológii, čo sú... témy... obmedzujúce ich dosah zväčša len na lokálnu úroveň.*“ (poznámka redakcie).

tak po S-test a χ -kvadrát) tých niekoľko málo „osvietenejších“ vedcov si vystačilo s hlučnou mechanickou kalkulačkou a so staronovým logaritmickým pravítkom(!). Turček sa už nedožil toho, keď asi tak s desať až pätnásťročným sklzom už aj u nás bolo možné zohnať vreckové kalkulačky s jednoduchými funkciami, ale kým v polovici 80. rokov naši kolegovia na západe disponovali stolovými kompjútermi s pomerne dobrým užívateľským komfortom, technologický vrchol u nás dostupnej výpočtovej techniky znamenali programovateľné kalkulačky TI 59 (Texas Instruments) či HP (Hawlet-Packard), ale aj tie len za načierno zháňané západné valuty, vlastne za tzv. tuzexové bony, akési socialistické pseudoplatidlo v špeciálnych obchodoch Tuzex. Kedy okolo nás vo svete už frčali osobné počítače a bola to iba otázka mesiacov, že sa to preválí aj do svetového tábora socializmu, na nemenovanom ústave SAV, na ktorý sme boli zo starohorského elýzia hrubým násilím korporátne prevelení, za neskutočné peniaze sa staval nikým v akadémii nechcený sovietsky kompjúter, ktorý takmer vyplnil celú našu zasaďku. Familiárne sme ho volali orchestrionom Milana Maniaka, mierne sarkasticky parafrázujúc binárny počítač MANIAC, ktorý postavili v Los Alamos ešte niekedy v 50-tych rokoch pre výrobu vodíkovej bomby (Mathematical Analyser Numerical Integrator and Computer 1946 – 1953). Kým náš neolitický ruský počítač snád už po troch rokoch poslali do zberu, tak si na ňom nechávala naša na biomatematikov samopasovaná nomenklatúra inštitúcie zratúvať kubíky dreva najskôr pre štátne lesy. My ostatní sme jednak nemali čo pohľadávať pri tej vysokej vede, avšak zakrátko na to prišli do obehu „dosácke“ 286-ky (s niekoľko málo MB na HD) aj u nás. Zvládnúť nám ostatným takúto zdanlivo náročnejšiu gramotnosť však dožičil až po prevrate hodne oneskorený nástup výkonnejších osobných počítačov s komfortnými softvérm. Nebolo vôbec ťažké vytušiť, že aké možnosti pokročilá informatika by mohla skýtať tak pre evidenciu ako aj pre štatistické spracovanie veľkých súborov údajov a odvtedy narábame s istou časťou informácií viacej-menej racionálne, riešime kontakty a čoraz väčší podiel

informácií pohodlne, rýchlo a hlavne lacno. Pravda nie všetko, preto klasickým knižniciam (privátnym zvlášť) našťastie ešte veľmi dlho neodzvoní. Už ak len kvôli bibliofilii nie.

Veriť znamená málo vedieť

Turček pohrdal praxou predbežného servírovania neoverených predstáv, hypotéz ako faktov v publicistike – teda v spoločenskej praxi. Neznášal dogmy, legendy ale ani trendové-módne „novátorstvá“ zastierajúce nedostatky v prostriedkoch a v ideách vynachádzajúce „španielsky vosk“, zavše vykofajených predstáv, názorov a myšlienok, neznášal hurá-systémové nadšenia (brigády ako pomoc „usadených“ inteligentov výrobnéj praxi a najmä „brigády socialistickej práce“) a revolučné improvizácie vo vede a v spoločnosti, masové akcie, hodnoty a nové myšlienky neprinášajúce spolky, organizácie a hnutia. Vzácne sa vedel rozpáliť do „bieľa“ od šarlatánov, pseudovedeckých populistov, či to robili z hlúposti alebo z vypočítavosti, pri fenoménoch ako predikovanie pohlavia potomka z konštelácie planét v momente počatia, ako istý psychiater v 60. rokoch ohlupoval ohlupovaniu prístupné masy, predikcie konca sveta – konečného zúčtovania, detekciu biopotenciálu a vyžarovania „pozitívnej energie“ (ako keby bola aj negatívna antienergia) prostredníctvom virgule a kyvadla, hókuspókusy ako geopatogénne javy a zóny, hlboko pohrdal stavom sovietskej biologickej lysenkovsko-lepešinskej pavedy stalinskej éry, kedy bola genetika a kybernetika aj u nás (našťastie iba krátku dobu) direktívne deklarované za imperialistické pavedy vymyslené aby škodili socialistickým vedám krajších zajtrajškov. Najmä svoje postoje voči posledným primitivizmom vtedajších trendov si nenechával pre seba, vyjadril to natvrdo no spôsobne aj na pracovisku, čím si teda priťažil ako „neuznávajúci a kritizujúci výdobytky sovietskej a socialistickej vedy“ a pri prvých politických previerkach mu to pri kádromom hodnotení rezortné (rozumej lesnícke) probolševiské vedenie zrátať.

Epilóg

Na konferencii venovanej centenáriu narodenia F. J. Turčeka osemdesiat – možno aj viac – učiteľov univerzít, z nich osem profesorov nejakej biodisciplíny z teritória medzičasom zosnulého Československa považovalo za svoju povinnosť ako aj česť vzdať hold dielu človeka, nad ktorým – ako designovaným nedoukom bez maturity – ohŕňali nos daktorí jeho súčasníci. Môžeme si domyslieť aký len mohli mať na to dôvod – dôverne známú a v našich končinách hojne pestovanú závisť. Ale čas ten sa už nie po prvý krát ukázal, ako spravodlivý richter a priznajme si, že pre mnohých nás to bol dôvod k pohnutiu. Lebo prvý slovenský ekológ František Jozef Turček je pravdepodobne poslednou postavou autodidaktne vzdelaného vedca, ktorému osud dožičil, že po dlhšom období akceptovania diela zahraničnou vedeckou komunitou, dožil sa aj doma zaslúženého uznania. Uzatvára rad vzdelancov, rodákov zo Slovenska akými boli Matej Belius – Bel, Ján Šalamún Petényi – Petian a Otto Herman, ktorí z rôznych dôvodov síce, ale palmu uznania získali mimo svojej domoviny. Je dobré, že aj F. J. Turček ako jeden spomedzi najväčších postáv prírodovedcov, stal sa súčasťou historickej pamäte Slovenska. Lebo kolektívna pamäť je intímne miesto v každom národe, ktorá vytvára pocit národného sebavedomia, občianskej spolupatričnosti a otvorenosti voči svetu. Je meradlom vyspelosti národa. Národ, ktorý ju dosiaľ nenosil, ale rozhodol sa ju pestovať, stáva sa subjektom dejín. Pripomenuli sme si dielo a rolu človeka, ktorého príklad nekompromisného postoja k večným hodnotám života jednoznačne patrí do kolektívnej pamäte národa. Je treba si to neustále pripomínať, lebo národ ktorý sa o to nezaujíma, ten nech si ani nest'azuje.

Literatúra

- KEVE A. 1978: Dr. Turček František Jozef, CSc. (1915–1977). — *Aquila* (Budapest) 85: 168.
- PINOWSKI J. 1986: František J. Turček, CSc., v mojom živote a vedeckej činnosti. — *Správy Slov. zool. spol. pri SAV* 12: 12–14.
- SLÁDEK J. 1992: Život a dielo lesníckeho ekológa Františka J. Turčeka. — *Technická Univerzita Zvolen, Zvolen*.
- SLÁDEK J. 1993: Biografia Františka J. Turčeka. — Pp.: 10–23. In: ŠTEFFEK J. (ed.): František J. Turček, život, dielo, odkaz. Kabinet evolučnej a aplikovanej krajinej ekológie SAV, Banská Štiavnica.
- SLÁDEK J. 2015: Zabúdame na Františka J. Turčeka?! — *Tichodroma* 27: 107–111.
- ŠTOLLMANN A. 1992: K nedožitým sedemdesiatinám F. J. Turčeka. — *Tichodroma* 4: 143–145.
- TURČEK F. 1946: Nový spôsob kvantitatívneho výskumu v biocenotike. — *Prírodovedný zborník* 1 (4): 247–256.
- TURČEK F. J. 1956: Úvod do kvantitatívneho výskumu populácií vtákov a cicavcov. — Vyd. SAV, Bratislava.
- TURČEK F. J. 1958: Zoozöologische Arbeitsmethoden für Wirbeltiere. — Pp.: 418–450. In: BALOGH J. (ed.): *Lebensgemeinschaften der Landtiere*. Akadémiai kiadó, Budapest.

Prof. Alexander L. G. Dudich

*Nám. Svätej Trojice 15, 969 01 Banská Štiavnica,
Slovensko; e-mail: dudich.alg@gmail.com*

Došlo: 11. 2. 2016

Online: 21. 2. 2016